

Helsingfors/Mariehamn 12.8.2011**Nr 38/11****Hänvisning** Jord- och skogsbruksministeriets skrivelse 3.5.2011.

Till Jord- och skogsbruksministeriet

Ärende

Jord- och skogsbruksministeriet har i skrivelse 3.5.2011 med hänvisning till 56 § i självstyrelselagen för Åland inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över om rikets lag om samfällda skogar (FFS 109/2003, nedan rikslagen) är tillämplig i landskapet Åland trots att lagstiftningsbehörigheten gällande jord- och skogsbruksfrågor tillkommer landskapet Åland. I lantmäteriverkets memorandum av 20.4.2011 preciseras frågeställningen till att gälla om lagstiftningen om samfällda skogar hör till landskapets behörighet enligt självstyrelselagens 18 § (bl.a. punkterna 15 och 18) eller till rikets behörighet med hänvisning till 27 § 8 punkten. Ålandsdelegationen har berett Ålands landskapsregering möjlighet att inkomma med eventuellt yttrande i ärendet. Landskapsregeringens yttrande bifogas utlåtandet.

Grunden för utlåtandet

Enligt 56 § i självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Med anledning härav avger delegationen detta utlåtande.

Rikslagens innehåll

Rikslagen innehåller bestämmelser om användningen och förvaltningen av samfällda skogar. Med samfällad skog avses i lagens 1 § ett till flera fastigheter gemensamt hörande område som är avsett att användas för hållbart skogsbruk till förmån för delägarna i den samfällda skogen. I rikslagens förarbeten anges som syften med lagstiftningen att utveckla de samfällda skogarnas verksamhetsbetingelser för bedrivande av hållbart skogsbruk, förbättra förutsättningarna för fogande av skog till en samfällad skog mot en andel i den samfällda skogen, reducera bestämmelserna i fråga om omsättningen av andelar i samfällad skog samt avskaffa begränsningarna i fråga om överlåtelse av områden som hör till samfällda skogar, förebygga att andelar i samfällad skog splittras samt att skapa förutsättningar för sådana förvaltnings-

Postadress:

Ålandsdelegationen
Statens ämbetsverk på Åland
PB 58
22101 MARIEHAMN

Telefon:

växel 018-635270

Telefax:

018-635268

Adress i Helsingfors:

Georgsgatan 9 A 4
00120 HELSINGFORS

modeller som är ändamålsenliga med tanke på förhållandena i samfällda skogar. I lagens 2 § anges att en samfällad skog i första hand ska användas för hållbart skogsbruk. Ett område som hör till en samfällad skog kan användas även för andra ändamål än skogsbruk, om detta är ändamålsenligt i ekonomiskt eller något annat hänseende. Enligt lagens 3 § bildar delägarfastigheternas ägare delägarlaget för den samfällda skogen. Delägarlaget är en privaträttslig juridisk person i det avseendet att det kan företa rättshandlingar i delägarlagets namn samt i sitt namn förvärva rättigheter och skyldigheter för att genomföra de uppgifter som enligt rikslagen ankommer på det. Ett delägarlag avviker från t.ex. ett bolag i det hänseendet att det inte äger det område som hör till den samfällda skogen, utan enbart sköter och förvaltar området på delägarnas vägnar. Rikslagen innehåller närmare bestämmelser om förvaltningen av samfällda skogar, de uppgifter som ska ingå i delägarlags reglemente, delägarlagets ekonomi, fastighetsförrättningar, register över samfällda skogar samt processuella stadganden.

Bestämmelser om förvaltning och nyttjande av samfällda områden och särskilda förmåner som är gemensamma för flera fastigheter finns i lagen om samfälligheter (FFS 758/1989), som tillämpas även i landskapet Åland. I nämnda lags 1 § anges att den inte gäller samfällad skog som avses i lagen om samfällda skogar.

Lagstiftningsbehörigheten

Enligt 18 § 15 och 18 punkterna i självstyrelselagen hör jord- och skogsbruk och styrning av lantbruksproduktionen samt tillvaratagande av jordbruksmarks, skogsmarks och fiskevattens produktionsförmåga till landskapets lagstiftningsbehörighet. Priset på lantbruks- och fiskeprodukter samt främjande av export av lantbruksprodukter utgör dock riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 15 punkt. Lagstiftningen om jord- och skogsbruk hör således i sin helhet till landskapets behörighetsområde med de undantag som anges 27 § 15 punkten. Enligt 27 § 33 punkten hör också lagstiftningen om förebyggande av införsel av växtförstörare till rikets lagstiftningsbehörighet.

Fastighetsbildning och fastighetsregistrering samt därmed sammanhängande uppgifter utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 17 punkt.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hör ärenden gällande föreningar och stiftelser, bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar samt bokföring enligt självstyrelselagens 27 § 8 punkt. I självstyrelselagens förarbeten (RP 73/1990 rd.) anges att denna punkt omfattar associationsrätten och lagstiftningen om bokföring. Stadgandet gäller inte offentligrättsliga sammanslutningar. Förslaget anges inte innebära någon ändring i sak jämfört med gällande rätt. I självstyrelselagens 27 § 41 punkten anges att andra än i paragrafen särskilt nämnda privaträttsliga angelägenheter utgör riksbehörighet, om de inte direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt 11 § 11 punkten i 1951-års självstyrelselag hörde övrig i paragrafen nämnd privaträtt till rikets behörighet, med undantag av stadganden av privaträttslig natur som enligt 13 § 1 mom. 4, 6, 8 och 9 punkterna hänförts till landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt nämnda 13 § 1 mom. 8 punkt hörde ärenden gällande jord- och tomtlegorätt, idkande av jordbruk, boskapsskötsel, skogsbruk och jordbrukets övriga binäringar,

bete och ägors fredande, jakt, fiske och växtskydd till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Ålandsdelegationen konstaterar i sammanhanget att bestämmelser om fiskelag och fiskevårdssammanslutningar finns i landskapslagen om fiske i landskapet Åland (ÅFS 39/1956). Högsta domstolen konstaterade i utlåtande av 13.6.1956 över nämnda landskapslag bl.a. följande: ” Enligt 13 § 1 mom. 8 punkten självstyrelselagen för Åland tillkommer landstinget lagstiftningsbehörighet angående fiske och jämlikt 11 § 2 mom. 11 punkten samma lag hava även förevarande landstingsbesluts stadganden av privaträttslig natur såsom hörande till sagda rättsområde kunnat däri upptagas”. Högsta domstolen ansåg att hinder för landskapslagens ikraftträdande inte förelåg.

I utlåtande 5.4.1963 över en av Ålands landsting 3.12.1962 antagen landskapslag om enskilda vägar konstaterade högsta domstolen följande:

”Enligt 13 § 1 mom. 17 p. SjälvstyrelseL för Åland tillkommer landstinget lagstiftningsbehörighet rörande väghållningen. Detta stadgande har avseende endast på allmänna vägar och tillerkänner icke landstinget rätt att stifta lag om enskilda vägar. Lagstiftningen om enskilda vägar är att hänföra till privaträtten. På detta område tillkommer lagstiftningsrätten riket med undantag av sådana stadganden av privaträttslig natur, som hör till de landskapet lagstiftningsbehörighet förbehållna rättsområden, vilka omförmälas i 13 § 1 mom. 4, 6, 8 och 9 pp. SjälvstyrelseL. På grund av att landstinget enligt sagda 8 p. har rätt till lagstiftning beträffande idkande av jordbruk, har landstinget ansetts tillkomma rätt att stifta lag om ägovägar. Förevarande landstingsbeslut gäller emellertid alla slag av enskilda vägar. Beslutet avser sålunda att huvudsakligen reglera ett sådant till privaträtten hörande ämne, som förbehållits riket, och endast såvitt beslutet gäller ägovägar underliggert det landstingets behörighet. I 14 § 4 mom. SjälvstyrelseL, stadgas att därest i landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptagits vissa bestämmelser av rikslagstiftningsnatur, vilka i sak äro överensstämmande med motsvarande stadganden i rikets lag, detta icke må utgöra hinder för landskapslagens ikraftträdande. Detta stadgande förutsätter dock, att det rättsområde, som landskapslagen avser att reglera, såsom sådant eller åtminstone huvudsakligen underliggert landskapets lagstiftningsbehörighet, och medgiver sålunda icke enligt HD:s förmenande landstinget rätt att såsom landskapslag antaga en lag av rikslagstiftningsnatur, som endast i någon mån behör angelägenheter, beträffande vilka landstinget är behörigt att lagstifta.

På grund av det ovan anförda måste landstinget anses hava överskridit sin lagstiftningsbehörighet, varför HD får hemställa, att Republikens President måtte förordna, att ifrågakomna landstingsbeslut finge förefalla.”

I utlåtande 27.12.2007 över en av lagtinget 19.9.2007 antagen landskapslag om enskilda vägar i landskapet Åland konstaterade högsta domstolen bl.a. att regleringen av enskilda vägar i huvudsak gäller rättsområdet vägar även om den också går in på andra områden. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om vägar hör enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen till landskapet. Enligt 27 § 41 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om andra än i paragrafen särskilt nämnda privaträttsliga angelägenheter, om de inte direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Högsta domstolen anförde att landskapslagen var av blandad natur då där fanns

stadganden som hör till såväl landskapets som rikets behörighet. I landskapslagar kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas stadganden från rättsområden vilka hör till rikets lagstiftningskompetens. Högsta domstolen fann att landskapslagen föll inom landskapets behörighet.

Ålandsdelegationens slutsats

Ålandsdelegationen anser att lagen om samfällda skogar huvudsakligen reglerar angelägenheter som är att hänföra till rättsområdet skogsbruk, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 15 punkten i självstyrelselagen. Rikslagen reglerar även ärenden av privaträttslig natur, på vilket område lagstiftningsbehörigheten huvudsakligen tillkommer riket. Eftersom dessa bestämmelser gäller sådana privaträttsliga angelägenheter som direkt hänför sig till skogsbruket ankommer lagstiftningsbehörigheten i enlighet med självstyrelselagens 27 § 41 punkt även i fråga om dessa angelägenheter på landskapet. Med anledning härav anser Ålandsdelegationen att rikets lag om samfällda skogar inte är tillämplig i landskapet Åland.

I ärendet har förrättats omröstning:

Ledamoten Olssons avvikande mening:

Enligt min uppfattning hade slutsatsen i Ålandsdelegationens utlåtande bort ges följande innehåll och utformning:

Ålandsdelegationen anser att lagen om samfällda skogar gäller både sådana privaträttsliga angelägenheter som tillhör rikets lagstiftningsbehörighet och skogsbruk, på vilket sistnämnda område landskapet enligt 18 § 15 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet. På grund av att tyngdpunkten i lagen om samfällda skogar snarare ligger inom de riket enligt 27 § 8 och 41 punkterna i självstyrelselagen förbehållna rättsområdena privaträttsliga sammanslutningar och andra privaträttsliga angelägenheter, som inte direkt hänför sig till ett rättsområde som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, än avser bedrivandet av skogsbruk, anser Ålandsdelegationen att rikslagen är tillämplig också inom landskapet Åland.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare